

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 12/1 2023 s. 137-155, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ALANYA YÖRÜKLERİNDE NAZARA DAİR İNANIŞLAR VE BUNA BAĞLI UYGULAMALAR

Özlem ÜNALAN*

Geliş Tarihi: Aralık, 2022

Kabul Tarihi: Şubat, 2023

Öz

Kelime anlamı olarak bakma, bakış, göz atma anlamlarına gelen nazar; halk arasında bakışlarının uğursuzluk ve zarar getirdiğine inanılan kişilerin, canlı ve cansız varlıklar üzerinde yarattığı kötü etki olarak tanımlanır. Nazar değen kişilerin veya nazara uğrayan çeşitli nesnelere olumsuz bir durumla karşılaşacağına, nazarın bıraktığı etkinin kötü hadiseler getireceğine inanılır. Yörük kültürünün hâkim olduğu Alanya’da da özellikle dağ köylerinde ve yaylalarda nazara dair inanışlar ve uygulamalar canlı bir biçimde yaşamaktadır. Alanya Yörükleri nazar değmesini “isabete uğramak” olarak isimlendirmektedir.

Bu çalışmada Alanya halkının nazara karşı inanışları, nazardan korunma yolları ve nazar olduğunda yapılan uygulamalar anlatılacaktır. Nazar ocakları hakkında bilgi verilecek; kurşun dökme, tuz çevirme, mum öğme gibi nazardan arınma uygulamalarından söz edilecektir. Ayrıca Alanya’da nazar inanışını etkileyen faktörler ortaya konulacaktır. Çalışmada saha çalışması yöntemi uygulanmış ve görüşme tekniğiyle kaynak kişilerden konuyla ilgili bilgiler alınmıştır. Katılımlı ve katılımsız gözlem yapılarak köylerdeki ve yaylalardaki nazarla ilgili uygulamaların fotoğrafları çekilmiş ve bunlara çalışma içinde yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Nazar, halk inanışları, ritüel, isabete uğramak, Yörük geleneği.

BELIEFS AND PRACTICES RELATED TO EVIL EYE AMONG ALANYA YURUKS

Abstract

Evil eye which means gazing, glancing, looking is commonly defined as a bad effect of people whose glances are believed to bring bad luck and damage on living and nonliving creatures. It is believed that people or a variety of objects that are touched by evil eye will face a negative situation and the effect of evil eye will lead to bad events. In Alanya where yuruk culture prevails, beliefs and practices related to evil eye continue to exist especially in mountain villages and highlands. Alanya nomads call the evil eye to be hit.

The present study will discuss the beliefs of people of Alanya related to evil eye, their ways of protecting from evil eye and their practices against evil eye. The study will give information about evil eye societies and practices

* Dr. Öğr. Üyesi; Bayburt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ozlemunalan@bayburt.edu.tr

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Bayburt Üniversitesi, Etik Kurulu, 12.08.2022 tarih ve 193 sayılı karar.

performed to repel evil eye such as pouring lead, spinning salt and melting candles. In addition, the study will reveal the factors affecting evil eye belief in Alanya. In the study, the researchers used the field research method and obtained information from the resource people related to the subject via interview technic. The researchers made participatory and nonparticipatory observations, took photos of practices related to evil eye in the villages and highlands and included them in the study.

Keywords: Evil eye, folk beliefs, ritual, exposure to target, Yuruk tradition.

Giriş

İnsanoğlu eski çağlardan itibaren başına gelen çeşitli hadiseleri ve hastalıkları anlamlandırmaya ve bunların sebebini birtakım gizli güçlerle açıklamaya çalışmıştır. Nazar da geçmişten günümüze insanoğlunun tam olarak anlamlandıramadığı, nedenine ve çözümüne dair kesin bir hükümde bulunamadığı mevzulardan biridir. İnsanlar, yaşadıkları biyolojik ve psikolojik rahatsızlıkları açıklayamadıklarında bu rahatsızlıkların belli kişilerin bakışlarından kaynaklandığını düşünmüşler, bu kişilerin yıkıcı ve öldürücü bakışlarından korunmak için de dinî ve büyüsel pratikler geliştirmişlerdir (Keskin, 2008, s. 214). Nazar inancı ve çevresinde gelişen uygulamalar, en ilkel toplumlardan en gelişmiş toplumlara dünyanın birçok yerine yayılan ve farklı isimlerle anılan inanışlardır (Hançerlioğlu, 2000, s. 359).

Nazar bazı insanların bakışlarındaki olumsuz tesir nedeniyle, baktıkları kişilerde, hayvanlarda veya bitkilerde ölüme, hastalığa, kazaya veya yaralanmalara; cansız nesnelere de birtakım zararlara sebep olma durumudur (Boratav, 1973, s. 104). Bakışların tesiri sonucu ortaya çıkan nazar; Arapça bakma, bakış anlamına gelen nızr kökünden gelmektedir (Hançerlioğlu, 1984, s. 419). Nazar yalnızca bakış yoluyla yani göz ile tesir etmez aynı zamanda sözle (dille) ve nefes yoluyla da insan ve diğer varlıklara geçebilir (Araz, 1995, s. 167-169). “Nazarın değmesi için, gözü keskin birisinin muhatabına dikkatle bakması veya kötü niyetli bir kimsenin karşısındaki hakkında güzel sözler söylemesi lâzımdır” (Acıpayamlı, 1962, s. 1). Yaşar Kalafat ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Kara iyelerden birisi olarak kabul edilen nazar, kişioglunun bizzat kendinden kaynaklanır. Gözler vasıtası ile bakışlarla nazar edildiği kanaati hâkim ise de kişioglu görmeden de duyarak ve tadararak da nazar edebilir. Hatta muhayyilesini kullanarak da nazara sebep olabilir” (Kalafat, 2010, s. 203). Nazar kıskançlık, çekememe, fazla beğenme, aşırı sevme, hayranlık duyma vb. durumlarda gelişebilir (Boratav, 1973, s. 104).

Eskilerin “isabet-i ayn” olarak adlandırdığı nazar inancı; günümüzde *nazar değmesi*, *kem gözlere gelmek*, *göz değmesi*, *nazara uğramak*, *göze* veya *nazara gelmek* biçimlerinde ifade edilir (Çıblak, 2004, s. 105). Alanya’da da nazar “isabet” olarak isimlendirilir ve nazar değmesi de “isabete uğramak” şeklinde nitelendirilir. Arapça *savb* kelimesinden gelen “isabet” kelimesine *Derleme ve Tarama Sözlüğü*’nde rastlanılmamıştır. “İsabet”, Türk Dili’nin Etimolojik Sözlüğü’nde doğrulama, uygun düşme ve denk gelme anlamlarında kullanılmıştır (Eyüboğlu 1988, s. 180). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*’te “isabet” kelimesinin beş farklı anlamı verilmiştir. Buna göre “isabet”: “1. Rast gelme, yerini bulma. 2. Değme, ulaşma. 3. Tam yerinde olma. 4. Güzel tesadüf, iyi rastlantı. 5. Çıkma, vurmadır” (Ayverdi, 2010, s. 571). Sözlük anlamlarından yola çıkarak “isabet” kelimesi ile nazar inancı arasında bir anlam ilişkisi olduğu söylenilebilir. Özellikle de “isabet” kelimesinin değme, ulaşma anlamları ile nazar değmesi arasında bir bağ kurulabilir.

Alanya'nın ikliminden, sosyo-kültürel yapısına Alanya'da nazar inancını etkileyen çok sayıda etken vardır. Alanya, Yörük geleneğinin günümüzde de devam ettiği bölgelerden biridir. Bu geleneğin getirdiği yaşam tarzı ve inanışlar eskiye nazaran azalmakla birlikte günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Her ne kadar Alanya'nın merkez mahalleleri başka şehirlerden ve ülkelerden yapılan göç ve yerleşmeler sebebiyle kültürel değişimlere maruz kalsa da yayla kültürünü devam ettiren mahallelerde Yörük geleneği canlı bir biçimde varlığını sürdürmektedir. Bu mahallelerde yaşamaya devam eden, geleneğin canlı şahitleri olarak nitelendireceğimiz altmış yaş ve üzeri kimseler arasında nazara karşı ve nazarı tedavi etmek için yapılan uygulamalar güncelliğini korumaktadır. Alanya'da nazar inancı gündelik hayatın içine o kadar çok yerleşmiştir ki nazar, halk arasında bir tür hastalık olarak algılanmaya başlamıştır. Alanya halkının yazları yaylalara, kışları da sehile¹ göç etmesi nazar inancını da etkilemiştir. Göç eden Yörüklerin hem yaylada hem de sehilde bahçeleri vardır. Göç ettiklerinde bahçelerini bıraktıkları için canlı, cansız her türlü varlıktan ve nazardan bahçelerini korumak isterler ve bunun için çeşitli tedbirler alırlar. Diğer taraftan Alanya Akdeniz ikliminin hâkim olduğu bir bölgede bulunduğu için bahçelerde yazın ve kışın çok sayıda ürün yetişir. Bu ürünler Alanya nazar inancını hem uygulama hem de inanış bakımından etkiler. Ürünlerini nazardan korumak isteyen Alanya halkı, nazardan korunmak için de bu ürünlerin dallarından, yapraklarından, meyvelerinden ve çekirdeklerinden istifade eder. Geçmişten günümüze Alanya'da uygulanmaya devam eden nazarla ilgili bu inanışların temelinde, Türklerin İslamiyet öncesine dayanan daha sonra da İslamiyet'le beslenen yegâne kültürü bulunmaktadır. Bu çalışmada nazarla ilgili inanışlar iki başlık altında incelenmiştir. Birincisi nazardan korunmak için yapılan uygulamalardır. Burada kaynak kişilerin verdikleri bilgiler ve gözlemlerle tespit edilen ritüeller çerçevesinde; Alanya Yörüklerinin kendilerini, çocuklarını, iş yerlerini, evlerini, bahçelerini, araçlarını ve hayvanlarını nazardan koruma uğraşı yer almaktadır. İkinci başlık ise nazarı ortadan kaldırmaya yöneliktir ve nazar değdiğinde nazarı yok etmek için yapılan uygulamaları içermektedir.

1. Nazardan Korunmak İçin Yapılan Uygulamalar

Nazardan korunmak için gelişen inanışlar ve bu doğrultuda yapılan uygulamalar birer tedbir niteliği taşır. Nazarı uzak tutmak için de madensel, hayvansal, bitkisel ve kişisel çeşitli nesnelere kullanılır. Ayrıca nazarı bertaraf etmek için nazarlıklardan ve çeşitli süs eşyalarından yararlanır.

1.1. Nazar Değecek Kişilerden ve Ortamlardan Uzak Durma

Anadolu'da halk arasında bazı kişilerin nedeni açıklanamayan, olağandışı bir nazar gücü olduğuna inanılır (Boratav, 1973, s. 104). Bu nedenle de keskin bakışlara, kuvvetli dile ve güçlü nefese sahip olan kişilerin bakışlarından, dillerinden ve nefeslerinden korunmaya çalışılır (Araz, 1995, s. 67). Alanya'da da "isabete uğramamak" için nazarı değecek, bakışı güçlü kişilerle karşılaşılmamaya özen gösterilir. Özellikle renkli gözlü, keskin bakışlı kişilerin nazarının değeceğine inanılır. Bebekler, gelişkin çocuklar, güzel kız ve delikanlılar, sütü bol hayvanlar bu kişilere gösterilmez (KK.2, KK.4, KK.5, KK.6). Nazarı değeceğine inanılan kişilerle karşılaşıldığında o kişinin dikkati dağıtmaya çalışılır. Örneğin elde bir tesbih veya başta bir şapka varsa onlar yere atılır yahut başka bir davranış sergilenir (KK.7, KK.8). Bir kişiden iyi anlamda söz edilirken de söz edilen kişiye nazar değmemesi için konuşan kişi dilini

¹ Sahil manasındaki kelime Alanya'da köyler için kullanılır. Köyler sahile yani denize yakın yerlerde olduğu için köyler sehil olarak adlandırılmıştır.

ısırrır. Ayrıca nazar değmemesi için kişi kulağını çeker veya elini tahtaya vurur. Bu şekilde o kişilerin nazarından korunmaya çalışılır.

Nazar yalnızca kıskançlığa bağlı olarak gelişen bir durum değildir. Beğenme, çok sevmeye ve imrenme durumlarında da nazar gelişebilir. Kişi en çok yakınlarının nazarını alır. Bundan özellikle bebekler ve çocuklar etkilenir (Boratav, 1973, s. 104). Çocuklara en çok annesinin veya babasının nazarı değer. Bu nedenle de annenin veya babanın çocuklarını sık sık okuması gerektiği söylenir. Bazen anne veya baba çocuklarını korumak için nazar duası okusa da bu dualar çocuklarına tesir etmez. Bu durumda dua okuyan annenin veya babanın ayağının altına, bir bıçak veya demir parçası konulur. Böylece annenin veya babanın nazar duası çocuğa geçer (KK.8, KK.13).

Türk kültüründe demir sağaltma işlemlerinde kullanılan madenlerden biridir. İlaç özelliği gösterir, büyüün veya duanın tesirini artırır (Eliade, 2003, s. 97-98). Nazarla ilgili bu uygulamada da bunun örneğini görmek mümkündür. Bebekler ve küçük çocuklar sevilirken onları nazardan korumak için bebeğin yüzüne tükürerek “tü tü maşallah” denilir ve bir taraftan da bebeğin poposu kaşınır. Maşallah burada koruyucu bir ifade olarak kullanılır. Bu ifade ile beğenmeye veya kıskançlığa bağlı olarak gelişen nazardan, bireylerin ve çeşitli varlıkların korunması amaçlanır (Çıblak, 2004, s. 110). Ayrıca nazardan korunmak isteyen kişiler nazar değecek kalabalık veya toplu mekânlardan uzak dururlar. Özellikle küçük bebekler düğünlere, nişanlara veya çeşitli davetlere götürülmez. Götürülmesi gerektiği durumlarda da bebeklerin yüzlerine veya alınlarına kara sürülür (KK.1, KK.2, KK.3, KK.4).

Lohusa ve âdetli kadınların nazarının çabuk değeceği düşünülür. Bu nedenle mümkün olduğunca bu kadınlara küçük çocuk gösterilmez. Ayrıca lohusa veya âdetli bir kadının kırkı çıkmamış bir bebeğe nazarı değerse bebeğin büzmecik olarak isimlendirilen bir tür döküntülü hastalık geçireceğine inanılır (KK.5, KK.6). Nazar Alanya’da bebeklerin aydaş olma sebeplerinden biri olarak görülür. Nazar değen bebek gün geçtikçe zayıflar, sürekli ağlar ve bir şey yemek, içmek istemez (KK.7).

1.2. Madenlerle Yapılan Uygulamalar

Su, demir, altın, cıva, taş ve tuz başta olmak üzere çeşitli madenlerle yapılan emlerin nazar inanışlarında kullanımı oldukça yaygındır. Bu madenlerden su; Türk kültüründe temizliği ve saflığı simgelemektedir ve doğumdan ölüme yaşamın birçok evresinde sudan faydalanılmaktadır. Eski Türklerde suyun ruhu olduğuna inanılmış ve su kaynakları kirletilmemeye özen gösterilmiştir. Orhun, Selenga, Tolga gibi nehirlerin suları kutsal sayılmış, bu ırmaklardan balık tutulması ve yenilmesi yasaklanmıştır (Güzel, 2009, s. 109-110). Su temizleyici ve koruyucu özelliği ile nazarla ilgili inanışlarda da yer almaktadır. Alanya’da ilkbaharda yağın yağmur suları (özellikle nisan yağmurları) biriktirilir. Biriktirilen bu suyu banyo suyuna katarak yıkanan kişi, bir sene nazardan korunur (KK.2). Evi ve bahçeleri nazardan korumak için evin çevresine ve bahçedeki ağaçlara sirkeli suyun olduğu şişeler asılır. (Fotoğraf 1) Burada suyun koruyucu özelliği ile sirkenin temizleyici özelliği birleştirilmiştir. Sirkenin bilimsel olarak dezenfekte edici özelliği yanında cin, nazar ve büyü gibi kötü güçleri ve ruhları uzaklaştırıcı özelliği vardır. Ev hanımları hem evdeki mikropları yok etmek hem de evin içindeki kötü enerjiyi ortadan kaldırmak için evlerini sık sık sirkeli su ile silerler. Bu inanış ve uygulama Alanya’da nazara karşı sirkeli su asarak kendini gösterir.

Foto 1: Bahçelere asılan sirkeli su

Alanya’da su dışında başka madenler de nazardan korunmak için kullanılır. Örneğin isabete uğramak istemeyen kişiler üstlerinde cam parçası taşırlar veya evin görünecek bir yerine cam yerleştirirler. Evini nazardan korumaya çalışanlar kapı girişlerine at nalı asarlar (Yetkin, 1996, s. 236). Ahırdaki hayvanlarını nazardan uzak tutmak isteyenler de deniz kabuklarını ipten geçirerek bunu ahır girişine bağlarlar. Ayrıca akşam vakti bir yere süt gönderileceği zaman süt kabının içine bir parça kömür koyarlar. Bu şekilde ineğe ve süte nazar değmeyeceğini düşünürler (KK.4, KK.20).

1.3. Ağaçlarla ve Diğer Bitkilerle Yapılan Uygulamalar

Alanya’da ağaçların dalları, çekirdekleri ve yaprakları doğrudan veya çeşitli işlemlerden geçirilerek nazara karşı kullanılmaktadır. Bahçesinin güzelliği ve bolluğu ile bilinen kişiler, bahçelerinin önüne çalı veya kuru diken dalları koyarak hem kişilerin bahçeyi görmesini engellemeye çalışır hem de kişilerin nazarını kuru diken veya çalı üzerine yoğunlaştırır. Kuru diken ve çalı ile nazar uzaklaştırılır (KK.9, KK.10). Bu inanışın temelleri eski Türk inancına ve ağaç kültürüne dayanmaktadır. Türkler yer-altı iyelerinin çalılara ve dikenli ağaçlara yaklaşmayacağına inanmışlardır. Bu nedenle de kötü ruhlardan ve varlıklardan korunmak için dikenli ağaçları ve çalılıarı kullanmışlardır (Ergun, 2004, s. 323). Alanya halkı arasında *ağu*² ağacının yaprak ve dallarının nazarı uğratmayacağı düşünülür (KK.10). Eve nazar gelmemesi için evin önüne *iğde*, *ağu*, *dağan*³ veya *hurma* ağacı dikilir (KK.3, KK.8, KK.11, KK.12). *Otcam*⁴ *dağan pürü*⁵ ve *yedi kahve tanesi* eklenerek bir poşete sarılır ve evin çatısında el ayak değmedik bir yere saklanır. Bazen bu karışımın içine tavuk, kuş vb. hayvanların pislikleri de eklenebilir. Bahçeye nazar değmesini önlemek için bahçeye yılan burçağı asılır. (Fotoğraf 2)

Foto 2: Nazardan korunmak için asılan yılan burçağı

² Alanya’da zakkum ağacına verilen isimdir.

³ Alanya’da melengiç ağacına verilen isimdir. Çitlembik veya meneviş olarak da bilinir.

⁴ Çörek otunun Alanya’daki adıdır.

⁵ Yaprak manasını taşıyan kelimedir.

Ev halkına gelebilecek nazarı önlemek için kapı girişlerine domuz soğanı bağlanır (Yetkin, 1996, s. 236). Köy ve yayla evlerinde hayat olarak adlandırılan çardaklara soğan veya sarımsak asılır. Böylece keskin ve kötü kokulu nesnelere vasıtasıyla kötü ruhların ve nazarın uzaklaştırılması amaçlanır. Bebekleri ve çocukları nazardan korumak için nar ağacı veya dağın ağacının ince dalına delik açılıp bunlar bebeklerin kıyafetlerine iğnelenir. Bebeklerin omuzlarına ikili biçimde olan bademlerden asılır veya eğmeç adı verilen ağaç parçası takılır. Eğmeçler çoğunlukla dağın ağacının dalından yapılır. Dağın ağacının dalı delinir ve delikten ip geçirilir (Gönüllü, 1990, s. 31). Aynı şekilde *iğde giliği*⁶ delinip çocuğun omzuna iğnelenir veya iğde dalı kesilip delik açılır, bunlar çatal iğne ile çocuğun üzerine takılır. Nazardan korunmak için leylek kakası, buğday ve otcam muska olarak yapılıp çocuğun üzerine veya evin girişine asılır (KK.14). Nazardan korunmak ve nazarı tedavi etmek için üstte taşınan muskaların menşei putperestliğin en ilkel şekli olan fetişe dayanmaktadır. Bunlar zamanla bir gelişim göstermiş dinî formüllerin ve birtakım işaretlerin yazıldığı kâğıtlar eski fetişlerin yerini tutmuştur (İnan, 1976, s. 207).

Evlerini, iş yerlerini, kişilerin kendilerini, çeşitli hayvanları ve bağ bahçe vb. yerleri nazardan korumada kullanılan nesnelere biri de *çaltı dikenidir*. (Fotoğraf 3) Nazara karşı çaltı dikeninin tohumları develerin boynuna takılır (KK.15). Ayrıca mavi bocuklarla bir ipe dizilen çaltı gilikleri hayvanların boyunlarına geçirilir. Çaltı dikeninin tohumlarından yapılan tesbih, bileklik ve kolye kişiyi nazardan korur (KK.16). Çaltı dikenini tohumları bir keseye konulur ve kapı önüne asılır (KK.12, KK.16). Çaltı dikenini veya çaltı çiçeği ev, araba, ahır ve iş yerlerine bağlanır (KK.17). Çaltı çiçeği gelin atlarına veya gelin arabalarına takılır (KK.15). Çocuklara nazar değmemesi için bir bezin içine çaltı giliği sarılır ve bez, iğne ile çocukların omuzuna takılır (KK.2, KK.19). Çift sürerken saban, çaltı ağacından yapılır. Bu şekilde tarlanın nazardan korunacağına inanılır (KK.7).

Foto 3: Nazardan korunmak için kullanılan çaltı ağacı ve çiçeği

Deveyi nazardan korumak için havuduna zakkum dalı bağlanır (Gönüllü, 1992, s. 124). Ayrıca devenin havudu yapılırken deveye nazar değmemesi için dağın ağacı kullanılır (KK.20). Ağu ağacından boncuk yapılarak davarların boyunlarına geçirilir. Ziyaretçiler, Şih Köyü'nün Görtetekeli Yaylası'nda bulunan üç ardıç ağacına çivi çakarlar, bez parçası veya deve yünü bağlarlar. Bu şekilde ailelerini ve hayvanlarını nazardan koruyacaklarına inanırlar (Gönüllü, 1992, s. 123). Arı kovanlarına gelecek bir nazara karşı da kovanların bulunduğu yere çaltı dikeninin giliği çakılır (KK.18). Çaltı, Ege ve Akdeniz Bölgesi'nin iklimine uygun bir ağaç

⁶ Çekirdek anlamına gelen kelime.

türüdür. *Derleme Sözlüğü*'nde “diken, çalı”, “nazarlık için üçgen kesilmiş ağaç parçası” ve “maki” olarak tanımlanmaktadır (Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü III, 1993, s. 1062). Tıpkı Alanya gibi Mersin’de de çaltı nazarlık olarak kullanılır. Ayrıca Mersin’de nazara karşı çaltı ağacından koçbaşı, kalp balbal ve muska şeklinde nazarlıklar yapılır (Gündüz Alptürker, 2020, s. 710).

Alanya’da bir komşudan yoğurt veya süt alındığında kap geri verileceği zaman içine nohut, fasulye veya yeşillik konulur. Diğer türlü hayvana nazar degeceği düşünülür. Yeni gelinleri nazardan korumak için gelinin yastığının altına *üzerlik tohumu* veya *otcam* bırakılır. Araçları nazardan ve buna bağlı kazadan, beladan korumak için, içinde üzerlik otunun bulunduğu küçük, bez keseler araçların dikiz aynasına asılır. Üzerlik bitkisi şamanların göge yükselme ayinlerinde kullandıkları nesnelere biridir ve kutsal bir özellik gösterir (Kalafat, 2010, s. 271). *Derleme Sözlüğü*'nde üzerlik iki anlamda verilmiştir: “1. Tütsüsü nazara iyi geldiğine inanılan kokulu bir ot. 2. Mavi boncuk, at kestanesi, muska gibi çocuk üstüne takılan nazarlıktır” (Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü XI, 1993, s. 4085). Üzerlik kelimesinin verilen her iki anlamı da nazarla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca üzerlik otunun şekil bakımından göz gibi açılıp kapanan bir yapısı vardır. Üzerlik meyvelerinin etrafındaki dikenler kirpiklere, meyvelerin ortaya çıkmasıyla oluşan görünüm de göz bebeğine ve gözün damarlarına benzetilebilir (Yılmaz, 2021, s. 1252-1253).

Alanya’da en çok ağ, dağ, hurma, iğde, nar, zeytin ve çaltı ağaçlarının nazardan koruduğuna inanılmakta ve bu ağaçların dalları, yaprakları ve çekirdekleri nazar için kullanılmaktadır. Söz konusu ağaçların Türk kültüründe önemli bir yeri vardır. Meşe, defne, kuşburnu ve alıç gibi bu ağaçların da Tanrı kutu taşıdığına inanılmaktadır (Ergun, 2004, s. 321-323). Bu nedenle nazardan korunmak için bu tür ağaçlar evlerin önüne dikilmekte ve bu tür ağaçlardan yapılan nazarlıklar da boyna, omuza ve bileğe takılmaktadır (Şahin, 2011, s. 26). Alanya’da nazarlıkların birçoğunun ağaçtan yapılması ağaç kültürüyle ilgili bir durumdur. Türkler yüzyıllar boyunca ağacın gücüne inanmışlar ve ağaca saygı duymuşlardır. Ağaçtan nazarlıklar yaparak da ağaç iyisinin insanları, hayvanları, bitkileri ve diğer varlıkları nazardan ve buna bağlı kötü ruhlardan koruyacağına inanmışlardır (Kabak, 2011, s. 163). Bazı ağaçlar İslamiyet öncesinden gelen kutsallığı yanında İslamiyet’teki kutsallığı ile de bilinmektedir. Alanya nazar inanışlarında kullanılan nar, zeytin ve hurma ağaçları Kur’an-ı Kerim’de geçen kutsal ağaçlardandır. Ayrıca Alanya’da ağ olarak isimlendirilen zakkum ağacı da Duhan Suresi’nde zalimlerin ağacı olarak geçmektedir (Ergun, 2004, s. 82-83). Alanya’da nazarla ilgili uygulamalarda ağacın çok fazla kullanılmasının bir diğer sebebi de Alanya’nın zengin bitki örtüsüdür. Yaşanılan coğrafyanın iklim ve bitki örtüsü insanların davranışları ve inanışları üzerinde etkili olmaktadır. İnsanların gündelik hayatlarının bir parçası olan sürekli karşılaştıkları bitkiler, hayvanlar, canlı ve cansız tüm nesnelere onların ritüellerinin bir parçasını oluşturur. Alanya’da da Alanya iklimine uyum sağlayan ağaçlar ve otlar, başta nazar olmak üzere Alanya halk inanışlarında ve halk hekimliği uygulamalarında sıklıkla kullanılmıştır.

1.4. Hayvansal Ürünlerle Yapılan Uygulamalar

Türkiye’nin birçok şehrinde tarlaları ve bahçeleri nazardan korumak için yapılan yaygın uygulamalardan biri de söz konusu bu yerlere hayvan kafatası veya boynuzu asmaktır. Türklerde kafatası asma geleneği Göktürklerle kadar uzanmaktadır. Göktürkler kurban ettikleri hayvanların kafataslarını atmayıp asmışlardır (İnan, 1963, s. 3138). Türklerde, kemik canlılığı sağlayan, ruhu harekete geçiren temel unsurlardan biridir. Yeniden dirilmeyi ifade eder (Bayat,

2006, s. 61). Tarla veya bahçe kenarlarında asılı duran hayvan başları gelip geçenlerin dikkatini çekerek ürünlere gelecek nazarı bir nebze olsun önlemektedir. Ayrıca bahçeye zarar verecek kuş, domuz vb. hayvanlara karşı da bahçedeki ürünleri korumaktadır. Alanya’da da bol meyve veren ağaçları, hasadı çok olan bahçeleri nazardan korumak için bahçe kenarlarına ve girişlerine hayvan kafatasları yerleştirilir. (Fotoğraf 4) Bunlar ölmüş ineğin, domuzun, devenin veya kurdun kafatası olabilir (KK.7).

Foto 4: Seralara ve bahçelere asılan hayvan kafatasları

Nazardan korunmak için geyik, koç gibi hayvanların boynuzları evin kapısının üzerine asılır. Bahçeye nazar değmesini önleyecek yöntemlerden biri de bahçenin çitlerine kaplumbağa kabuğu bağlamaktır (KK.5, KK.7, KK.10, KK.16, KK.19). Ev halkını nazardan korumak için evin kapısına kurt dişleri yerleştirilir (Yetkin, 1996, s. 236). Evin bacasına, kuru at başı dikilir (Gönüllü, 1996a, s. 75). Evi kem gözlerden uzak tutmak için de evin çatısına tavuk, kuş vb. hayvanların pislikleri gömülür (KK.11). Evleri nazardan korumak için baykuş ve kaplumbağa figürlü süs eşyaları, kişileri nazardan korumak için de baykuş ve kaplumbağa desenli takılar kullanılır (KK.13).

Arı kovanlarına gelecek bir nazara karşı kovanların bulunduğu yere kaplumbağa kabuğu bağlanır. Kaplumbağa kabuğunun nazarla ilgili uygulamalarda kullanılmasının iki sebebi vardır. İlki kaplumbağa kabuğu şekil itibariyle göze benzer. Bu durum kaplumbağanın nazarlık olarak kullanılmasında etkili olmuştur (Boratav, 1973, s. 121). Diğer sebebi de Türk kültüründe kaplumbağanın gökten gelen sihri bünyesinde taşıdığına ve yerin kudretinin de onun bünyesinde bulunduğu dair gelişen inanıştır (Türkdoğan, 2019, s. 63). Domuzun büyük azı dişi atın boynuna takılır. Böylece ata isabet olması önlenir. Tarlaları, bahçeleri, meyve ağaçlarını nazardan korunmak için tavuk yumurtasının içi boşaltılır, kabukları değneklere geçirilerek evin girişine ya da bahçe kapısına asılır. (Fotoğraf 5)

Foto 5: İçi boşaltılmış yumurta kabukları

Yumurta kabukları yalnızca Alanya’da değil genel olarak Türk halk kültüründe nazarla ilişkilendirilmekte ve nazarı pasif hâle getirmekte kullanılmaktadır. Kişilerde, bağ, bahçe vb. mahsullerde, hayvanlarda ve araçlarda nazardan korunma yollarından biri de yumurta kabukları asmaktır (Karakaş, 2021, s. 43). Alanya’da hayvan kafatasları, dişleri, boynuzları, kabukları ve figürleri nazara karşı kullanılmaktadır. En çok kullanılan hayvanlar koç, at, geyik, domuz, kurt, kaplumbağa, baykuş ve tavuktur. Bu hayvanların her birinin Türk mitolojisinde ve kültüründe bir yeri vardır. Örneğin atın hem İslamiyet öncesi kültürden hem de İslami kültürden gelen kutsal bir tarafı bulunur. At şaman törenlerinde şamanların gökyüzüne ulaşmada kullandıkları bir araçtır. Gök Tanrı’ya sunulan bir kurbandır. Kahramanların yardımcısı ve arkadaşıdır. İslami kültürde ise Kur’an’da atla ilgili ayetler bulunmakta Hz. Ali’ye ve Hz. Muhammed’e atfedilmiş atlar yer almaktadır (Çoruhlu, 2000, s. 146-146).

Alanya’da nazardan korunmak için evlerin bacalarına kuru at başı dikilmesi veya kapılarına at nalı asılması Türk kültüründe atın kutsal bir hayvan olarak görülmesinden ve atın hem İslamiyet’ten önce hem de İslamiyet’te büyük bir ehemmiyet taşımasından kaynaklanır. Aynı şekilde geyik de Türk kültüründeki önemli hayvanlardan biridir. Türeyiş unsuru ve yol gösterici özelliği yanında şekil değiştirici bir vasfı vardır. Alanya Yörükleri dışında Tahtacı Yörüklerinde ve diğer Yörükler arasında geyik, uğurlu bir hayvan olarak görülür ve geyiğin nazardan koruyucu bir özelliği olduğuna inanılır (Karadavut ve Yeşildağ, 2007, s. 110).

Alanya’da nazardan korunmak için yapılan uygulamaların bir bölümü fetişizm ile ilgilidir. Fetişizm doğada yer alan çeşitli nesnelere veya maddelerin kutsal olarak görülmesi, söz konusu bu nesne ve maddelerin nazardan korunmak, uğur getirmek veya büyü amacıyla kullanılmasıdır (Çoruhlu, 2000, s. 59). İçinde büyü, tılsım vb. olağanüstü bir gücün olduğuna inanılan, taş, boynuz, kabuk, deri, bez parçası, kafatası vb. nesnelere veya bunlarla ilgili figürlerin kullanılması fetişizmle açıklanabilir (Örnek, 1995, s. 46). Anadolu’nun birçok yerinde evlere sarımsak asılması, kurşun dökülmesi, muska yazılması ve büyülerin yapılması fetişizmin değişikliğe uğramış pratiği olarak düşünülebilir (Uraz, 1994, s. 205).

Bu bağlamda Alanya’da nazardan korunmak amacıyla kullanılan kurt dişleri, soğan ve sarımsaklar, geyik vb. hayvan boynuzları, at, deve vb. hayvan kafatasları, evlere veya araçlara asılan çeşitli ağaçların dalları, dikenleri veya çekirdekleri, vb. objeler fetiş olarak adlandırılabilir. Bu objelerin kullanımı da yine fetişizmle ilgilidir.

1.5. Nazarlıklarla Yapılan Uygulamalar

Alanya’da nazardan korunmak için çeşitli nazarlıklar kullanılır. Nazarlık nazarinin tesirini azaltan ve nazarı uzaklaştıran çeşitli nesnelere nazardır. Nazarı etkisiz duruma getirdiği düşünülen kumaş parçası, mavi boncuk, kurşun, muska vb. şeyler nazarlık olarak adlandırılır (Türkçe Sözlük, 2005, s. 1459-1460). Nazarlık, nazardan koruduğuna inanılan hurma çekirdeği, kendiliğinden delinmiş taş, geyik boynuzu, kurban gözü, üzerlik otu vb. nesnelere bütünü ifade eder (Akalin, 1993, s. 247). Mavi nazar boncuğu, maşallah gibi nazardan koruduğuna inanılan ve aynı zamanda süs olarak da kullanılan nesnelere nazardır. Bu nesnelere sadece şekilleri değil, renkleri ve nesnelere yapımında kullanılan maddeler de önemlidir (Artun, 2005, s. 251). Nazarlık olarak da adlandırılan nazar boncuğu göz şekli olan mavi renkli cam boncuktur (Ekici & Fedakâr, 2014, s. 41). Bu inanışın temelinde benzeşim kanunu bulunur. Buna göre insanlar korktukları şeylerden korunmak için korktukları kötü nesnelere aynısını veya benzerlerini yaparlar. Genellikle de mavi gözlü kişilerin nazarinin değdiğine inanıldığı için nazar boncukları

da mavi renkli ve göz şeklinde yapılır (Arıcı, 2018, s. 78). Mavi boncuk nazar değmesinden Tanrı'ya sığınıldığını sembolize eder. Mavi boncuk dışında Anadolu'da şamanların koruyucu iyelerini temsil eden kurt dişi ve derisi vb. nazarlıklar da mevcuttur (Kalafat, 2010, s. 202).

Alanya'da isabetten korunmak için mavi boncuk dışında başka nesnelere de kullanılır. İğde, ağ, zeytin, nar, dağın ve çaltı ağaçlarının dalları, yaprakları ve çekirdekleri bunlara örnek verilebilir. Ayrıca çaltı ve üzerlik tohumu, kahve tanesi, otcam, tek ayakkabı, sirkeli su, hayvan pislikleri ve kemikleri, soğan, sarımsak, buğday, cam, delikli nesnelere ve yumurta kabukları da nazarlık olarak kullanılır. Nazardan korunmak için baykuş, kaplumbağa, el, göz veya tarak desenli nazarlıklar bulunur. Aynı şekilde zeytin ağacının dallarının nazardan koruduğu düşünülerek zeytin dalları cüzdana veya çantaya konulur. Benzer inanış iğde dalları ve çekirdekleri için de geçerlidir (KK.3). Kırk tane otcam; kırk İhlas ve kırk Elham okunarak bunlar bir kesenin içine doldurulur. Bunun içine de yedi adet karanfil, bir diş sarımsak, çaltı dikenini ve yedi kahve tanesi eklenir. Kesenin ağzı kapatılır ve nazara uğratmaması için kişinin cüzdanına veya çantasına konulur. Erkekler çoraplarının arasına kadınlar çamaşırlarının içine bu keseyi koyarlar. Bu uygulama mahallelere göre farklılık gösterebilir. Nazardan korunmak için üç adet buğday, tavuk pisliği, çaltı çiçeği ve kahve tanesi küçük bir beze sarılır. Kişi nazardan korunmak için bunu cebinde taşır. Evdeki huzura, mutluluğa ve berekete isabet uğramaması için evlerin salon duvarlarına maşallah yazılı tablolar, nazar ayetleri, Ayetel Kürsi yazılı çerçeveler asılır. (Fotoğraf 6)

Foto 6: Evlere asılan nazar ayetleri ve diğer nazarlıklar

Bebekleri ve küçük çocukları nazardan korumak için yakalarına altın maşallah takılır. Aynı şekilde traktörlere, arabalara nazar değmemesi için araçların arkasına büyük nazar bocukları veya maşallahlar bağlanır. Maşallah nazar değmesinden korunmak için kullanılan sözlü bir ifade olmasının yanı sıra değerli veya yarı değerli malzemelerden yapılan Arapça veya Türkçe yazılı objeler, takı ve aksesuarlardır. Maşallah yazılı objeler, evlerin duvarlarına, takılar yetişkinlerin boyun ya da bileklerine, bebeklerin de yakalarına takılır. Maşallah sözüyle ve maşallah yazılı objelerle nazarın kötü etkisi ortadan kaldırılmaya çalışılır (Begiç, 2022, s. 174). Ayrıca yedi kat poşete sarılmış nazar muskaları takılır (KK.45). Nazar muskalarının yedi kat muşambaya veya poşete sarılması Türk kültüründe 3, 5, 7, 40 vb. sayıların formel bir özellik göstermesinden ve bu sayıların uğur ve hayır getireceğine inanılmasından kaynaklanmaktadır. İslamiyet öncesinde ve sonrasında kutlu olarak görülen ve mistik bir mana yüklenen bu sayılarla ilgili inanışlar, doğumdan ölüme insan ömrünün birçok evresinde yer alır. Burada muskanın yedi kat sarılması ile yalnızca muskanın korunup muhafaza edilmesi amaçlanmaz. Ayrıca büyüsel bir özellik gösteren muska, yedi kat sarılarak, mistik ve kutlu bir özellik gösteren yedi sayısı ile kuvvetlendirilmiş olur (Çıblak, 2004, s. 108-109).

Alanya’da mavi nazar boncuğu göğ boncuk olarak isimlendirilir ve hayvanları nazardan korumak için hayvanların boyunlarına bağlanır. Türk kültüründe mavi gökyüzünü temsil eder ve gökyüzü Tanrı ile ilişkilendirilir. Mavi boncuğa göğ boncuk denilmesinin sebebi de göğün mavi renkle temsil edilmesidir. Ayrıca nazardan korunmak için göğ boncuk/gökyüzü boncuğu takılarak Tanrı’nın koruması dlenir. Nazarlıkların mavi renklerden yapılması ve bu bağlamda mavi rengin koruyuculuğuna inanılması mavi rengin Tanrıyla ilişkilendirilmesiyle ve gökyüzünün renginin mavi olmasıyla açıklanabilir (Şahin, 2011, s. 18). Mavi renk Tanrı’yla ilişkilendirildiği ve mavi rengin nazardan koruyucu bir özelliğine inanıldığı için geçmişten günümüze Anadolu’nun birçok yerinde nazardan korunmak için mavi elbiseler giyilmektedir (Kalafat, 2012, s. 132). İyi besili inek, koyun, keçi ve deveyi nazardan korumak için bu hayvanların boynuna mavi renkli boncuklardan oluşan bir ip bağlanır. Nazar değmemesi için evlere, bahçelere, araçlara nazarlık asılır. Nazarlıktan yapılan kapı süsleri kullanılır. (Fotoğraf 7)

Foto 7: Evlere ve bahçelere takılan nazar boncukları

Alanya’nın merkezinde ve Kale’de bulunun pek çok tarihî yapıda Maşallah yazılı kitabeler bulunmaktadır (KK.9, KK.11). Ayrıca Alanya’da dokumacılık gelişmiştir. Kadınlar göz, tarak, el gibi motifler kullanarak ponpon, püskül ve boncuk süsleri yapmaktadırlar. Dokudukları halılarda, kilimlerde, heybe ve diğer eşyalarda bu motifleri kullanarak kötü ruhlardan ve nazardan korunmayı temenni etmektedirler (Öztürk, 2005, s. 130).

1.6. Delikli Nesnelere Yapılan Uygulamalar

Bu uygulama önceleri delikli taş adı verilen, doğada kendiliğinden bulunan ve ortasında delik olan özel taşlarla yapılmıştır. Zamanla delikli taşlara yüklenen mana, delikli diğer nesnelere de yüklenmiş ve tüm delikli nesnelere etrafında nazar inancı gelişmiştir. Alanya’nın bazı mahallelerinde aydaşlıktan kurtulmak ve nazardan arınmak için içinden geçilen, kendiliğinden oluşmuş delikli taşlar vardır. Delikli taş çevresinde gelişen inanış, delikli taşın bulunmadığı durumlarda delikli nesnelere çevresinde gelişmeye başlamıştır. Bu inanış sebebiyle yeni büyüme olan avokado fidelerine, üzüm asmalarına, yeni açılan ağaçlara ve muz seralarına delikli nesnelere asılır. Ayrıca bahçelerin veya seraların önüne tekerlek konulur. Ağaca asılan veya bağlanan delikli nesnelere çeşitlilik gösterebilir. CD, yüzük, ortası delik ve yuvarlak bir demir parçası ve buna benzer her şey olabilir. (Fotoğraf 8)

Foto 8: Bahçelere ve üzüm asmalarına asılan delikli nesnelere

Burada önemli olan husus, nesnenin yuvarlak ve ortasının delik olmasıdır. Bu uygulamalardaki temel amaç imrenerek veya beğenerek bahçeye, meyvelere veya ağaçlara bakan kişilerin ilgisini delikli nesnelere çekerek bunlara nazar değmesini engellemektir. Nazar değen bahçelerin veriminin düşük, ürünlerinin hastalıklı ve az olacağı düşünülür. Bu da kişilerin hem kendi gıda ihtiyaçlarını karşılamasını engeller hem de bu işin ticaretini yapan kişileri zarara uğratarak onların maddi kayıp yaşamasına sebep olur.

1.7. İnsana Ait Nesnelere Yapılan Uygulamalar

Bahçeler kadar kişilerin evlerini de nazardan koruması önemlidir. Eve gelecek her türlü kişinin nazarından korunmak için ev girişlerine, kapı önlerine, bahçe duvarlarına, evin çevresinde, gözün göreceği bir yere tek ayakkabı konulur veya giyilmeyen erkek kıyafetleri asılır. (Fotoğraf 9)

Foto 9: Ters konulmuş tek ayakkabı

Türk kültüründe ayakkabı, terlik vb. nesnelere kötü ruhları kovucu bir özelliği olduğuna inanılır. Bu nedenle de genellikle türbe veya cami önünde yaramaz çocukların ağzına ayakkabının veya terliğin tersi ile üç kez vurulur. Terlik veya ayakkabı çocuğun annesine, babasına veya çocuğu okuyan ocaklı kişiye ait olabilir (Ünalın, 2020, s.127, Ünalın, 2021, s. 113-114). Lohusa kadınların yatağının başına eşinin kıyafeti konularak kötü ruhların lohusa kadına ve yeni doğan bebeğe zarar vermesi engellenmeye çalışılır.

Nazardan korunmak için yapılan tüm uygulamalar, nazarın canlı ve cansız tüm varlıklara ulaşmasını engellemek ve nazarın kötü etkisinden uzak durmak için yapılır. Alınan tedbirlere rağmen özellikle yıldız düşük olarak tabir edilen kişilere nazar ulaşır (KK.21). Nazar değen kişinin başı, gözü ağrır. Eli, kolu tutmaz, hiçbir iş yapmak istemez. Huzursuz ve agresif olur, kendinde bir ağırlık hisseder (KK.2, KK.5, KK.11, KK.16, KK.18, KK.21). Nazarın ilerlemesi yılancık adı verilen bir tür hastalığa sebep olur. Yılancık hastalığında nazara bağlı

olarak vücudun çeşitli bölgelerinde gezen ağırlar meydana gelir (KK.13, KK.18, KK.22). Bu durumda nazarı ortadan kaldıracak ve kişiyi nazardan arınacak ritüellere başvurulur.

2. Nazarı Ortadan Kaldırmak İçin Yapılan Uygulamalar

Alanya’da nazarı ortadan kaldıracak çok çeşitli uygulamalar vardır. Bunların bir kısmı Anadolu’nun birçok şehrinde karşılaşılan genel uygulamalardır. Bunun dışında başka yerlerde karşılaşılmayan Alanya Yörüklerine özel uygulamalar da yer almaktadır. Alanya’da nazardan kurtulmak için sık sık nazar ocaklarına başvurulur. Bu ocakların nazardan arındırma işlemleri farklılıklar gösterebilir. Bazı ocaklar sadece okuyarak, hastaya okunmuş su içirip tuz yalatarak hastayı tedavi ederler. Bazı ocaklar da kurşun dökerek, mum öğerek veya tuz patlatarak hastanın nazardan kurtulmasını sağlarlar. Alanya’daki nazar ocakları genellikle kadındır. Bunlar yakınlarından el alarak veya başkasından öğrenerek ocak olmuşlardır (Ünalın, 2021, s. 58, 62).

Alanya’da nazar ocaklarının yaptıkları uygulamalar İslamiyet öncesindeki şamanların hastaları tedavi etme işlemlerine benzer. Şamanlar hastaları hastalık yapıcı kötü ruhlardan arındırmak için hastalığı canlı veya cansız bir nesneye göçürme, bir ruh adına yeni bir tös yapma ve bir paçavrayı ateşe atarak alazlama törenleri yaparlar (İnan, 1986, s. 107).

2.1. Çeşitli Dualar Okuma

Nazara karşı alınacak ilk tedbir nazar değen kişinin üzerine Felak, Nas, Ayetel Kürsi, Fatiha ve İhlâs surelerini okumaktır. Bunları okumak için ocak veya hoca olmaya gerek yoktur. Bunlar dua bilen her Müslüman tarafından okunabilir (KK.4, KK.17). Bununla birlikte bazı mahallelerde duası tesirli, ağzı keskin kişiler vardır. Nazar değdiğinde hasta o kişilere okutulur. Dua okuma esnasında hem okuyan hem de nazar değen kişi ardı ardına esner, hatta esnemekten gözlerinden yaş gelir. Bu şekilde nazarın çıktığına inanılır (KK.23). Ayrıca nazar duası yapıldıktan sonra nazar duasını yapan kişi, elini nazar değen kişinin başına, omuzlarına, kollarına ve dizlerine sürer. Böylece nazar değen kişinin gözden ve nazardan arınacağı ve şifa bulacağı düşünülür (KK.12, KK.19). Ayrıca yedi kez Felak, Nas veya Nazar duası okurken her dua sonunda tuza veya suya bir miktar üfler. Nazar değen kişiye tuz yalattılır veya okunmuş su içirilir. Ardından okunmuş su veya tuz, evdeki diğer sulara ve tuzlara karıştırılır, yemeklere konulur, içilir veya banyo suyuna eklenir. Tüm aile fertleri şifa bulmak için bu sudan içerler (KK.2, KK.9, KK.14). Okuyarak nazardan arınma işlemi yalnızca insanlara özgü bir durum değildir. Nazar değen hayvanlara, ağaçlara hatta cansız nesnelere de uygulanır. Hayvanlara nazar değdiğinde yumurtaya üç İhlas bir Fatiha, yedi Ayetel Kürsi, üçer Felak ve Nas okunur. Okunmuş yumurta nazar değen hayvanın kafasında kırılır (KK.6, KK.23). Ayrıca nazar değen hayvanlara okunmuş tuz yalattılır ve içme sularına okunmuş su karıştırılır (KK.10).

2.2. Mum Öğme

Alanya’da nazardan arınmak için yapılan uygulamalardan biri de “mum öğme” işlemidir. Bu işlem kadın ocaklar tarafından yapılır. Mum öğme ocağının son birkaç temsilcisi kalmıştır. Nazardan kurtulmak için mum öğme ocağına başvuran hasta bal mumu ile tedavi edilir. Ocak bal mumuna Felak, Nas, Ayetel Kürsi okur; bir taraftan da bal mumunu eliyle ovalayarak bal mumunun yumuşak bir kıvam almasını sağlar. Belli bir kıvama gelen bal mumundan artı, çarpı ve yuvarlak gibi şekiller yapar. Artı biçimindeki bal mumunu, nazar değen kişinin saçına yapıştırır. Çarpı işareti biçimindeki ve yuvarlak bal mumunu hastaya verir. Hasta bu bal mumundan birini evinin önüne veya kapısına yapıştırır. Diğerini de tavada veya

ocakta yakar. Hasta çıkan dumana kendini tutarak nazardan arınmaya çalışır (Ünalın, 2021, s. 121). Bal mumu ile yapılan bir başka tedavi de şu şekildedir:

Bir miktar bal mumu alınır. Bunun bir parçasına Kur'an'ı Kerim'den bazı ayetler okunur ve hasta şahsa yutturulur. Geri kalan bal mumu üç kısım hâline getirilir ve bunlara da yukarıda olduğu gibi Kur'an'ı Kerim'den bazı ayetler okunur. Daha sonra bal mumu parçaları biraz uzatılarak dip taraftan birleştirilir. Meydana gelen üç bacak şeklindeki bal mumu, içinde kor hâlinde kömür bulunan kül küreğine atılır. Bunun içine zeytin yaprağı, soğan kabuğu ve eşikten kesilen tahta parçası konulur ve çıkan duman hasta kişinin bacak arasına, kollarının altına ve yüzüne tutulur. Bu işlem bittikten sonra da kömürün üstüne biraz su dökülür ve kömür söndürülür. Sönmüş kömürün bir kısmı evin doğu kısmına dökülür. Üstü açık bir kabın içine kor hâlindeki kömürün diğer kısmı konulur. Bunun için de üzerine bir tutam üzerlik otu atılır. Çıkan dumanın üzerinden birkaç kez geçirilir (Gönüllü, 1996b, s. 28).

Bu pratikte de olduğu gibi mum öğme işleminde mumun üç parçaya ayrılması Türk kültüründe üç sayısının formel bir özellik taşımasından kaynaklanır. İşlem sonunda bal mumunun yakılarak kişinin çıkan dumandan faydalanmaya çalışması Anadolu'daki tütsüleme geleneğinin bir örneğini teşkil eder.

2.3. Kurşun ve Mum Dökme

Alanya'da nazarı çıkarmak ve nazarın kaynağını tespit etmek amacıyla geliştirilen iki yöntem vardır. Bunlardan biri kurşun dökme diğeri de mum dökme işlemidir. Her iki işlemde de hasta işin uzmanı olan kişiye yani ocağa başvurur. Kurşun dökme işleminde temel malzeme kurşun, mum dökme işleminde ise bal mumudur. Diğer malzemeler genel olarak birbiriyle benzerlik gösterir. Ocaklı kişi kurşunu veya bal mumunu bir tavada eritir ve hastanın başı üzerindeki suyun içine döker. Bu işlemi üç kez yapar. İşlem sonunda kurşun veya mumun çıkardığı sese ve su içindeki şekillerine bakarak nazarı degen kişinin cinsiyetine ve fiziki özelliklerinde dair yorumlarda bulunur. Mum dökme ritüeli aynı zamanda aydaş olan çocukların neyden aydaş olduğunu tespit etmek için de yapılır. Dökülen mumdun çıkan şekle göre yorumda bulunulur ve ona göre hastanın tedavisi yapılır (Ünalın, 2021, s. 81). Ateşin kurşunla, kurşunun ise su ile teması neticesinde nazarın tedavi edilmesine dair gelişen inanışın temeli demir, ateş ve suyun kutsallığına dayanır ve koruyucu ruh inancıyla bütünleşir (Araz, 1995, s. 177).

2.4. Tuz Çevirme

Tuz nazarı yok etmede kullanılan etkin maddelerden biridir. Nazar degen canlılara okunmuş tuz yalattılır. Ayrıca okunmuş tuz yemeklere veya sulara katılır. Bu ritüellerin dışında tuzun ateşe atılması veya tavada kavrulmasıyla yapılan başka uygulamalar da vardır. Ocaklı kişi, nazar degen kişiye çeşitli dualar okurken her dua sonunda önce hastaya ve sonra da bir kap içindeki tuza üfler. Bu şekilde nefesindeki kuvvetin ve duaların kişiye ve tuza geçeceğine inanılır. Okuma işlemi sona erince de tuzun bir kısmı ateşe atılır ve nazar degen kişi oluşan dumanı içine geçer (KK.23). Tuz çevirme işleminde ise bir avuç tuz bir tavada kavrulur. Hastanın başı üzerindeki suyun içine dökülür. Çıkan sese göre nazarın çıkıp çıkmadığına karar verilir. Nazar çok olduğu durumlarda aynı işlem üç kez yapılır (Ünalın, 2021, s. 122-123).

2.5. Diğer Yöntemler

Mum öğme, tuz patlatma ve kurşun dökme dışında Alanya halkının nazarı ortadan kaldırmak için geliştirdiği başka pratiklerde vardır. Alanya'da nazar degen hayvanın sütünün ekşiyip kesileceğine inanılır. Bunu önlemek için de o hayvanın sütüne ateşte dağlanmış demir

parçası batırılır. Bunu yaparken de “nazar edenin gözü çıksın” denilir. Söz konusu bu işleme de süt dağlama adı verilir (KK.1, KK.23). Bir kişi “isabete uğramış” ve bu sebepten hastalanmışsa o kişinin yatağının altına çivi çakılır. Bu şekilde “çivi çiviye söker” diye düşünülerek kişinin bir daha nazardan hastalanmayacağına inanılır (KK.4, KK.9, KK.16).

Bir kişi nazarın kimden değiştiğini biliyorsa o kişinin elbisesinden veya ayakkabısından bir parça koparıp yakar. Nazar değen kişi oluşan dumanda durduğunda nazarın geçeceğine inanır (KK.20). Bu inanışın Alanya’da farklı örnekleri mevcuttur. Nazar değiştiği bilinen kişinin saçından birkaç tel koparılıp ateşe atılırsa nazar yok olur. Benzer şekilde nazar değiştiği düşünülen kişinin kapısından bir parça tahta kesilir. Bu tahta, soğan ve zeytin pürü yanan kömürün üzerine atılır. Nazar değen kişi ortaya çıkan tütsüyü koklar. Demirden bir kap içine köz hâlindeki kömür konulur. Bunun üzerine yedi Felak, yedi Nas, on bir İhlas ve üç Elham okunmuş tuz atılır. Nazar değen kişi çıkan dumanı koklayarak nazardan arınır. Nazar değiştiği düşünülen kişinin saçından koparıp ateşe atma, kapısından alınan tahta parçasını harlanmış kömüre bırakma temas büyüyle açıklanabilir. Temas, *J. G. Frazer’in Altın Dal (Büyü ve Din Üzerine Bir Çalışma)* adlı eserinde söz ettiği büyüün dayandığı iki ilkedden biridir (Frazer, 2004, s. 33). Nazara uğrayan birinin nazardan arınmak için nazar değdiren kişinin saçının telini, evindeki tuzu veya tahta parçasını kullanması temas ilkesi çerçevesinde değerlendirilebilir.

Nazardan kurtulmak için yapılan uygulamalarda ateşin kullanımı ateşin temizleyici ve arındırıcı gücü olduğuna dayanan inanıştan kaynaklanır. Şaman inancına göre ateş temizler, arındırır ve kötü ruhları ortadan kaldırır. Bu inanıştan dolayı VI. yüzyılda Batı Göktürk kağanlığına gelen Bizanslı elçiler, kötü ruhların kağana ulaşmasının engellenmesi için ateşten geçirilmişlerdir (İnan, 1986, s. 68). Ateşte dağlanmış demir parçasını süte batırma, nazar değdiren kişiye ait herhangi bir şeyin (saç teli, kıyafet, vb.) ateşe atılması, okunmuş tuz ve bal mumunun bir miktarının ocağa serpilmesinin temeli Şamanist inanca dayanmaktadır. Ayrıca burada ateşin iyileştirici gücünden de yararlanma söz konusudur. Özellikle okunmuş tuzun, bal mumunun, nazar değdiren kişiye ait nesnelere, ateşe veya ocağa atılması ve çıkan dumanla hastanın nazardan arındırılması ateş yoluyla temizlenmenin yani tütsüleme işleminin birer örneğidir.

Nazardan arınmak için yapılacak işlemlerden biri de kırklama işlemidir. Nazar değen ve bundan muzdarip olan kişiler (kadın, erkek, çocuk fark etmez) dört yol ayrımında çimdilir. İçinde ağaç pürlerinin, anahtar, makas, hayvan kemiği, bıçak, okunmuş kırk taş vb. nesnelere olduğu bir süzgeç veya kevgir nazar değen kişinin başı üzerinde tutulur. Hastanın başından aşağı üç kez su dökülerek kırklama işlemi tamamlanır. Bu şekilde hastanın kötü ruhlardan ve nazardan kurtulduğu düşünülür. Süzgeç içindeki nesnelere hasta ile temas ettirilerek hastayla süzgeçteki nesnelere arasında sihri bir bağ kurulur (Sever, 2016, s. 109). Türk kültüründe suya verilen ehemmiyet burada da görülür. Suyun temizleyici, saf ve arındırıcı özelliği sayesinde kişinin nazarı yok edilir. Orhan Acıpayamalı’ya göre bu uygulamadaki dört yol ağzı motifi “içinde her şeyin kaybolmaya mahkûm olduğu bir meçhuller diyarını temsil etmektedir.” (Acıpayamalı, 1963, s. 29).

Nazardan arınmak için yapılan bu ritüellerin dışında herhangi bir uygulamaya gerek duyulmaksızın nazarı ortadan kaldıran durumlar da söz konusudur. Örneğin herhangi bir sebep yokken ayna çatladığında, cam veya bardak kırıldığında bu durum nazarın çıktığına yorumlanır.

Sonuç

Doğudan batıya Anadolu'nun birçok yerinde nazarla ilgili inanışlar ve uygulamalar geçmişten günümüze varlığını sürdürmektedir. Nazara karşı kurşun dökme, nazarlık takma, çeşitli duaları okuma vb. genel uygulamalar yanında, bölgelerden bölgelere farklılıklar gösteren çeşitli pratikler de yer almaktadır. Her şehir nazarla ilgili inanış ve uygulamalarda kendi doğasından, ikliminden, tarihî geçmişinden, sosyal ve ekonomik hayatından etkilenmektedir. Antalya'nın en büyük ilçelerinden olan Alanya'da da nazarla ilgili inanışlar ve âdetler, birçok şehirle ortak özellikler göstermekle birlikte Alanya'nın iklimine, sosyo-kültürel yapısına bağlı olarak gelişen bazı özel uygulamalar da bulunmaktadır. Bal mumu ile yapılan nazar tedavileri, yöreye özgü bitkilerin nazardan korunmak için kullanılması söz konusu bu uygulamalara örnek verilebilir. Yörük yaşam tarzının getirdiği kapalı toplum yapısı, özellikle yaylalarda ve kent merkezine uzak köylerde nazar uygulamalarının daha çok yapılmasına sebep olmuştur. Turizm, eğitim, sosyo-ekonomik şartların iyileşmesi sebebiyle köylerden merkeze gidildikçe nazarla ilgili inanışlarda ve uygulamalarda bir azalma görülür. Nazarla ilgili pratikler özellikle altmış yaş ve üzeri kişiler arasında yaygın olarak uygulanmaya devam etmektedir. Ayrıca kurşun dökme, tuz çevirme, mum övme vb. nazar ocaklarının temsilcileri oldukça fazladır. Göçebe yaşamın hâkim olduğu Alanya'da eskiden göçlerin develer eşliğinde yapılması deve çevresinde nazarla ilgili inanışların gelişmesinde etkili olmuştur. Ayrıca yazın yaylalara kışın da sehillere yapılan göçler ve bu göçler sonrasında geride kalan bahçeleri ve ağaçları kem gözlerden uzak tutma düşüncesi nazarla ilgili pratiklerin de uygulanır olmasını sağlamıştır.

Kaynaklar

- Acıpayamlı, O. (1962). Anadolu'da nazarla ilgili bazı âdet ve inanmalar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XX (1-2), 1-40.
- Acıpayamlı, O. (1963). Türkiye halk hekimliğinde dalak kesme ve etnolojik izahı. *Türk Antropoloji Dergisi*, 1(1), 37-58.
- Akalın, L. S. (1993). *Türk folklorunda kuşlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Alptürker, G. İ. (2020). Somut olmayan kültürel miras bağlamında bir amulet/nazarlık örneği: Çaltı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(2), 706-717.
- Araz, R. (1995). *Harput'ta eski Türk inançları ve halk hekimliği*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Arıcı, B. (2018). *Konya ili Selçuklu ilçesi halk inanışları*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Artun, E. (2005). *Türk halk bilimi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2010). *Misalli büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Bayat, F. (2006). *Ana hatlarıyla Türk şamanlığı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Begiç, H. N. (2022). Anadolu nazar inancı ve nazarlıklar. *Hars Akademi*, 5 (3), 170-187.
- Boratav, P. N. (1973). *100 soruda Türk folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Çıblak, N. (2004). Halk kültüründe nazar, nazarlık inancı ve bunlara bağlı uygulamalar. *TÜBAR*, (15), 103-125.
- Çoruhlu, Y. (2000). *Türk mitolojisinin anahatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Ekici M. ve Fedekar P. (2014). Gelenek, aktarma, dönüşüm ve kültür endüstrisi bağlamında nazar ve nazar boncuğu. *Milli Folklor*, 26(101), 40-50.

- Eliade, M. (2003). *Demirciler ve simyacılar*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Ergun, P. (2004). *Türk kültüründe ağaç kültü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1988). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Frazer, J. G. (2004). *Altın dal (büyü ve din üzerine bir çalışma)*. (çev. Mehmet H. Doğan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar.
- Gönüllü, A. R. (1992). Alanya halk inançlarında ağaç motifi. 2. *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri*. (Haz. Faruk Nafiz Koçak), Alanya: Alanya Belediyesi Yayınları, s. 123-25.
- Gönüllü, A. R. (1996a). Alanya halk kültüründe at motifi. 6. *Alanya Tarih ve Kültür Semineri*. (Haz. Faruk Nafiz Koçak), Alanya: Alanya Belediyesi Yayınları, s. 72-75.
- Gönüllü, A. R. (1996b). Alanya'dan derlenen nazardan korunma pratikleri. *İçel Kültürü*, (47), 28-29.
- Güzel A. (2009). *Dini tasavvufi Türk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (1984). *İslam inançları sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hançerlioğlu, O. (2000). *Dünya inançları sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İnan, A. (1963). Nazarlıklar. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 8 (169), 3138.
- İnan, A. (1976). *Eski Türk dini tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İnan, A. (1986). *Tarihte ve bugün Şamanizm*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kabak, T. (2011). *Derinkuyu yöresi halk inanışları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalafat, Y. (2010). *Doğu Anadolu'da eski Türk inançlarının izleri*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Kalafat, Y. (2012). *Türk halk inançlarında renkler*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Karadavut, Z. ve Yeşildağ, Ü. Y. (2007). Anadolu-Türk folklorunda geyik. *Milli Folklor*, 19(76), 102-112.
- Karakaş, R. (2021). Doğanın ve insanın dirilişinin simgesi: yumurta. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 31-51.
- Keskin, Y. M. (2008). Türk toplumunda nazar olgusu ve buna karşı geliştirilen korunma ve kurtulma pratikleri: Elâzığ Örneği. *Dini Araştırmalar*, 11(32), 191-214.
- Örnek, S. V. (1995). *100 soruda ilkelerde din, büyü, sanat, efsane*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Öztürk, E. (2005). *Türk kültüründe nazar ve Antalya ilinin Akseki, Alanya, Manavgat, ilçelerinde bulunan nazarlıklar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sever, M. (2016). *Mersin ve yakın çevresinde halk inançları ve halk hekimliği*. Ankara: Barış Kitap.
- Şahin, Ç. (2011). *Nazar-nazarla ilgili inanışlar, uygulamalar ve bunların dini-mitolojik kökenleri (Gaziantep Yöresi)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkçe sözlük*. (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkdoğan, S. T. (2019). *Alevi inançlarında hayvan mitolojisi ve tabusu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Türkiye'de halk ağzından derleme sözlüğü, C.III, XI.* (1993). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uraz, M. (1994). *Türk mitolojisi*. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- Ünalın, Ö. (2020). *Bayburt'taki türbe ve ziyaret yerleri*. (Ed. Rumeysa Bakır vd.), Bayburt: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Ünalın, Ö. (2021). *Alanya'da halk hekimliği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Yetkin, H. (1996). *Dünden bugüne Alanya*. Alanya: Yetkin Color Yayınevi.
- Yılmaz, M. (2021). Nazar pratiklerinde üzerliğin kullanımına dair bazı düşünceler. *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'a Armađan*. (Ed. Babaarslan, Gıyasi vd.), İstanbul: Dün, Bugün, Yarın Yayınları.

Kaynak Kişiler

- KK.1: Asiye Çalışkan, 1960 Develi Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.2: Nuriye Sađlamer, 1962 Yenice Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.3: Eşşe Öztürk, 1958 Mahmut Seydi Mahallesi, okur yazar değil, ev hanımı.
- KK.4: Ünzile Görgülü, 1948 Avsallar Mahallesi, okur yazar değil, ev hanımı.
- KK.5: Mehmet Görgülü, 1946 Avsallar Mahallesi, ilkokul mezunu, çiftçi.
- KK.6: Hatice Kasapođlu, 1958 Hacet Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.7: Osman Kurt, 1950 Saburlar Mahallesi, ortaokul mezunu, işçi emeklisi.
- KK.8: Havva Gönüllü, 1964 Mahmutlar Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.9: Ayşe Arıkan, 1959 Cıkıllı Mahallesi, okur yazar değil, bakkalçı.
- KK.10: Emine Sönmez, 1945 Çamlıca Mahallesi, okur yazar değil, ev hanımı.
- KK.11: N. L., 1956 Oba Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.12: Fatma Yıldız, 1973 Gözüküçük Mahallesi, ortaokul mezunu, kadın üretici.
- KK.14: A. K., 1956 Bademağacı Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.15: S. M., 1966 Bademağacı Mahallesi, ortaokul mezunu, ev hanımı.
- KK.16: Rukiye Çetin, 1978 Hacet Mahallesi, lise mezunu, sağlık çalışanı.
- KK.17: Halime Şahin, 1949 Asmaca Mahallesi, okur yazar değil, ev hanımı.
- KK.18: Huriye Kaplan, 1965 Güllerpınarı Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.19: Remziye Sert, 1942 Beyreli Mahallesi, okuryazar değil, ev hanımı.
- KK.20: Ahmet Şimşek, 1970 Seki Mahallesi, ortaokul mezunu, tamirci.
- KK.21: Fadime Şahin, 1957 Dim Alacami Mahallesi, ilkokul mezunu, ev hanımı.
- KK.22: K. M., 1980 Kızlarpınarı Mahallesi, lise mezunu, pazar çalışanı.
- KK.23: Makbule Yener, 1972 İmamlı Mahallesi, ilkokul mezunu, çiftçi

Not: KVKK kapsamında kaynak kişilerin tamamı bilgilendirilmiştir. Kaynak kişilerin isteği doğrultusunda 4 kişinin sadece isim ve soy isimlerinin baş harfleri verilmiştir. Verilen diğer bütün bilgiler için kaynak kişilerin rızaları alınmıştır

Extended Abstract

Since ancient times, people have seen supernatural forces as the cause of disasters and diseases that struck them. They also used supernatural forces to cure their diseases. The evil eye is one of the problems that humankind has not come to grips with from prehistoric man to the present day. Many societies believe in the evil eye and resort to a number of practices to protect from it. "Evil eye" (nazar) comes from the Arabic root nazar and means "gaze." Nazar is when people, animals, in short, all living and inanimate beings are hurt by the gaze of people who have bad energy in their gaze. The evil gaze causes living beings to be hurt, become sick or die, and causes inanimate objects to break or decay. The evil eye is a bad energy that harms beings. Jealousy, excessive praise and admiration, envy can cause the evil eye. In general, small children, babies, newly married couples, trees with lots of fruits, animals with lots of milk, successful students, new houses and cars, fields, vineyards and gardens can be afflicted by the evil eye. The evil eye means being struck in Alanya. In Alanya, the evil eye is considered a kind of disease that needs to be treated. The nomads of Alanya use various methods to protect themselves from the evil eye and to cure it. They use the branches of the trees around them, pierced objects, dead animal bones, amulets and lucky charms. They also recite certain prayers to get rid of the evil eye and go to local religious associations which try to protect people from the evil eye by pouring lead, flipping salt, and grinding candles.

The beliefs and practices about the evil eye in Alanya are rooted in ancient Turkish beliefs and are passed down from generation to generation through oral culture. On the other hand, the nomadic lifestyle brought by the nomadic people in Alanya has also affected the beliefs around the evil eye in Alanya. The people of Alanya, who migrate to the plateau in summer and to the villages called sehil in winter, developed many rituals to protect their houses, belongings and gardens from all kinds of evil eye. Another issue affecting the belief in the evil eye in Alanya is the climate and landforms of Alanya. Due to its climate, Alanya is suitable for the growth of a wide variety of grass and tree species. Alanya people use branches, seeds and leaves of various plants to protect themselves from the evil eye.

The aim of this study is to reveal the measures taken by Alanya nomads against the evil eye from past to present and the methods they have used to get rid of the evil eye. In addition, this present study intends to create a cultural context around ancient Anatolian beliefs and practices around the evil eye. On the other hand, the issues affecting the evil eye beliefs in Alanya will be determined, and the effects of climate and vegetation and nomadic tradition on Alanya evil eye beliefs will be examined.

In order to carry out the study, ethics committee permission was obtained. We applied to Bayburt University ethics committee for the research proposal titled "Folk Beliefs in Alanya Nomadic Culture". The study was approved by the Bayburt University ethics committee on 12.08.2022 with the decision of the ethics committee numbered 193. A literature review on evil eye beliefs in Anatolia was conducted and information on the subject was obtained from various theses, books and articles.

Field research methods were used in the study and fieldwork was carried out in the central neighborhoods and villages of Alanya. In this regard, data on evil eye beliefs in Alanya were collected by interviewing people. On the other hand, the practices of the people related to the evil eye were directly observed. Some of the related photographs were included in the study.

Although Alanya is a place where people from different cities and nations live, exposed to both local and foreign migration, the people of Alanya continue to keep their traditions and customs alive in the villages and highlands, which we can call the back streets of the city. It can be said that Alanya nomads, especially those who are sixty years old and above, are firmly attached to their culture. This situation has also affected the people's view of the evil eye and their practices related to the evil eye. It was observed that various tree branches, objects and amulets were tied or hung on children's shoulders, gardens, house entrances, vehicles and animals to protect them from the evil eye. In order to cure the evil eye, it was also found that people often applied to local organizations where lead or candles were poured and salt was flipped. Although practices related to the evil eye in Alanya show similarities with many cities in Anatolia, there are also practices such as candle grinding or candle pouring that are not commonly encountered elsewhere. This study is very important for the determination of other folk beliefs in Alanya and Alanya folk culture. Obtaining such information from people who live in villages and highlands and who are above a certain age and putting them in writing is important in terms of keeping traditions and customs alive and transferring them to future generations. In addition, this study constitutes an example of compilation study, which is becoming more and more difficult day by day due to various reasons.